

Horváth
Dezső

FINOM PISTA

Börcsök Istvánt maga ne keressen, az annyi van itt, mint a tarka kutya. Ha Finom Pistát említ, egyenest ide küldik.

— Miért lett maga Finom Pista?

— Mert az vagyok. A munkatehetségem után nevezték el.

Szakács, cukrász vagy szép menyecskek csókos szájú bolondítója? Sírásó Domaszéken. Pontosabban: volt.

— Nem olyan sokféle a fortély a sírásásnak, csak egy van, de az nagyon fontos. Szeretni kell a munkát. — Lehet szeretni ezt is? — Lehet.

Szíves szóval mondja, hogyan kezdett hozzá, hogyan végzte el, hogyan lett a gödör olyan remekmű, hogy azt megbámulhatta akárki — mert annak homokból is olyan falának kellett lenni, mint az én szobám fala vályogból. Ennél is nagyobb művészet a behatolás, a koszorúk elhelyezése pedig külön tudomány. — Őt van, tíz van, ötven vagy száz, akkor is úgy helyeztem én el, hogy amikor az utolsót rátettem, arra se több nem kellett, se kevesebb.

Legkényesebb mégis a virágokra volt.

— A feleségem egyszer elkezdte ültetni, csak úgy, puffra.

— Mit csinálsz?

— Ültetek.

— Azt látom, hogy ültetsz, de hol van a mérőlé, meg a colostok?

— Tán csak el tudom ültetni anélkül is.

— Meg ne lássam többet! Úgy kell ott állni mindnek, ha innen nézed, akkor is sorban legyen, ha onnan, akkor is.

Az ilyenféle mérnöki ambíciók hallása után becsületes sírásótól csak egyet szabad kérdezni:

— Hol volt katona?

Utász volt. Az pedig a haditudományoknak szerinte azért a koronája, mert itt nem elég, hogy elvágólag legyen minden mindennel, az ágydeszka a szalmazsák sarkával meg az ajtófé-

fával és a napos kukacos tekintetével, de mindezekon felül jónak is kell lennie mindennek.

— Ott is kaptam én annyi dícséretet, amennyit akartam.

Az elismeréssel itt sem volt baj, pusztá neve a bizonyíték rá. Mással volt.

— Hiányok voltak a víz szempontjából. Láttam, hogy azt a munkát, amit én célul kitűztem, víz nélkül nem hajthatom végre, fölmondtam. Kértem a községtől, nem adtak. Mondtam, fúrjunk egy csőutat, a többi bízám rám. Legföljebb annyi dolguk lesz még, hogy mutogatni kell országnak-világnak, mert ilyen szépséges szép temető máshol úgy sincs. Hogy mivel húzom a vizet, attól ne fájjon a fejük. Villany nincs, de majd nézek én valamilyenszerű benzinmotort hozzá saját zsebből. Azt hiszi, adtak kutató?

— Pista bácsi! Ez olyan dolog, hogy erre nincsen földzet.

— Nincsen? Nem baj, kérem. Csak szándék legyen.

Megajánlottam nekik, hogy én megcsinálom a magam költségén, papírra tegyék, maguk meg fizetik ötförintonként, tízförintonként, ahogy tudják. Ahogy az adó engedi. Nem megyek én egyszer se a nyakukra, akár belevehetjük azt is az írásba. Ha egyik évben nem, megadják a másikban. A kút a fontos, nem a pénz. Azt mondták, ezt meg már ők nem fogadják el. Ha én annyit se érek nekik, hogy legalább az engedélyt megadják, akkor üsse meg őket a part. Fölmondtam a szolgálatot.

Rettenetes káromkodás ez csendes szavú szájából. Le is higgad mindjárt, csendben folytatja, hogy hajdani mestersége kívánta:

— Mert, hogy néz ki egy temető víz nélkül? Kókadoznak, bólogatnak a virágok jobbra-balra. Úgy összesodródznak, aki mindennap látja őket, megfájdul a szíve.

Finom Pista!

Simai
Mihály

A SZAKBARBÁR TERMÉSZETRAJZA

ANNAK IDEJÉN vidám főiskolás korunkban sokszor elhangzott ugratásként ez a mondat: szakbarbár vagy, pajtikám, ti-pi-ku-san! Az ugratás széles körű volt: mi magyar szakosok „húztuk” vele a matematikusokat, a „lalások” (ének szakosok) a biológusokat — és viceversa. Valami olyasfélét akart ez jelenteni, hogy mit képzelsz, a te szakod tartod a legjobbra, azt hiszed még a miénknél is külön, holott... s következett a saját szak éigmagasztalása.

Később, mikor elbocsátottak az iskolapadok, az életben is számkra jött néha a szakbarbár kifejezés. Már nem ugratásként, inkább bosszankodva, hogy iksz vagy ipszilon saját munkája, szakmája körén túl semmi más iránt nem érdeklődik, s nem is hajlandó egyébbel foglalkozni, törődni. Úgy is mondhatnám: nem látja a fától az erdőt. Nem képes vagy nem hajlandó észrevenni, hogy az ő tevékenysége csak egy fa abban a hatalmas világban, amelyet a társadalmi együttműködés jelent.

Mostanában valahogy gyakrabban jut eszembe ez a szó, s ahogy elgondolkoztam rajta, fogalmi horizontja ma sokkal tágabbnak tűnt számomra. Annnyira, hogy osztályozásával is megpróbálkoztam.

Induljunk ki abból, hogy a szakbarbároknak van egy általánosabb kategóriája. Ide sorolnám, aki jól megvan a maga kitanult mesterségével, erejéhez mérten végzi a dolgát, s különösebben senkinek se árt azzal, hogy ő beugrózott — csak saját magának. Mert nyilván ennyivel szegényebb lett.

Nyugtalanítóbb, izgatóbb, bosszantóbb a másik kategória. A nagyon szakbarbároké. Ez az ár-

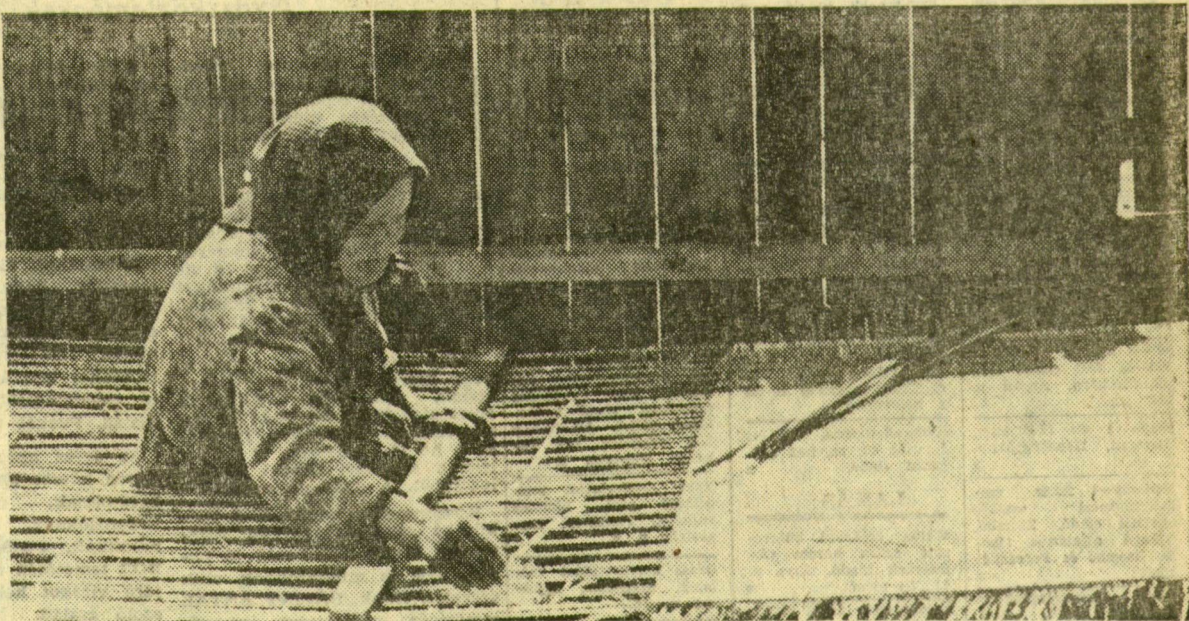
talmasabb. Aki már nem törődik azzal sem, hogy mások is dolgoznak. Néha még létezésüket is figyelmen kívül hagyja.

Ez a másik fajta azért ártalmas, mert útban van, mert kerülni kell, mert feldühíti az embereket. S azért is olyan széles a skálája. Belefér minden, amit a „foglalkozás körében elkövetett” címszó jelöl, de még nem tartozik a Btk. hatáskörébe.

Önzés, pökhendiség, nemtörődomség — mindez együtt alkotja a szakbarbár jellemét. Mit érdeklí például némelyik szereplőt, hogy a festők már kimázták az új lakást; mindent bele alapon hamar elvetik a gondját. Gyakran annyira, hogy jöhetnek újra a piktorok, netán kőművesek is, a leendő lakók nagy bosszúságára. Utánuk — úgy mond — az önzővíz. Hogy mások is dolgoznak? hogy újabb munkát adnak nekik? — ez nem érdeklí az ilyen típusú. Bezzeg, ha velük történik ugyanez, mindenkinél jobban átéli a megsértést, megkárosított fél szerepét.

S ez — az építőiparban sajnos elég gyakori eset — csak jelképe annak, amire az élet minden területén találni példát: az ilyen szakbarbár elzárkózásának. Elválasztja mindenkit másától az önzés. Nem tudja helyét a társadalmi munkafolyamatban, s mert nem is akarja tudni, gáttá, akadállyá változik. Nemesak lendít, vissza is húz.

MINDEN ILYEN EMBER lecke az adott közösségnek. Hogy birkóznak vele? Formálják, nevelik-e, próbálják-e megváltoztatni? Vagy legalább annyit mondanak-e neki néha: szakbarbár vagy, pajtikám! Ti-pi-ku-san!

GYÉKÉNYSZÖVŐ

Bajor Nagy
Ernő

FALU, MŰVELTSÉG, FIATALSÁG

Nemcsak a XIX. század regényeiben fordultak elő romantikus fogadások. Adódik ilyen napjainkban is. Hallottam egyről nemrégiben. Két barátom egy kiló babkávába fogadott, hogy egyik napilapunk hírovtáiban harminc napon belül arról jelenik-e meg több hír, hogy fiatalok hűlőgáncs ellen indult eljárás, avagy a munkában, művészi tevékenységben, esetleg társadalmi cselekvésben kitűnt fiatalokkal foglalkozik számosabb közlemény.

Eleinte a hűlőgáncs híreire fogadó barátom tűnt esélyesebbnek. Hiába, egy sok vádlottas pör, melyben idegborzóító intimitások tárnak föl, még a szocialista sajtóban sem ugyanolyan szenzáció, mint a Tudományos Minősítő Bizottság közleménye a megvédendő kandidátusi disszertációkról. Aztán eszöndes, konok gyakorisággal az ifjúság becsülni való tetteiről beszámoló hírek kerültek túlsúlyba.

Ha lassan, ha kevésbé látványosan is, végül is derűlátó barátomat igazolta a hírek aránya s övé lett a kiló kávé is.

Adatgyűjtés tanulságokkal

Komolyra fordítva a szót: a munka és a sport mellett a népművelés az a terület, melyen a fiatalok leginkább számot adhatnak önképzésük eredményeiről. Ott bontakoztathatják ki a legszívesebben tehetségüket, a népművelés kínálja lehetőségeket segítenek legjobban egyéniségük tudatos és harmonikus alakításában.

Vajon, mennyire él ifjúságunk ezzel a lehetőségekkel?

A Művelődésiügyi Minisztérium a közelmúltban az ország két megyéjében és Budapest két kerületében megvizsgálta, milyen szerepük van a közművelődési intézményeknek az ifjúság — különösen a munkás- és parasztfiatalok — művelődésében, nevelésében, szabad idejük kulturált eltöltésében. Bár az adatgyűjtés során többnyire reprezentatív módszerek felhasználására kellett szorítkozniok, a munka tanulságai jobbára országos érvényűnek tekinthetők, mivel a vizsgált területeken összesen 220 ezer fiatal él, a másfél millió KISZ-korosztálybeli fiú és leány jelentékeny hányada.

Az adatgyűjtők első feladatát a megállapítás, hogy a vizsgált művelődési otthonok látogatónak száma egy év alatt több mint 6 millió volt, s a látogatók tömegének kétharmada a fiatalok közül került ki. Az adatok analízisére azonban már nem ad ilyen egyértelműen pozitív képet. Viszonylag kevés fiatal látogatja rendszeresen a művelődési otthonokat. Háromnegyed részük főként a táncmulatságok résztvevőjeként javítja a statisztikát. Nem kevés az olyan fiatal, aki egyáltalán el sem jut e művelődési intézményekbe. A két megye ismeretterjesztő szakkörében összesen 3500 KISZ-korosztálybeli tevékenykedik, a két fővárosi kerület szakkörében összesen 3000.

Viszonylag kevés a területen a műszaki-technikai szakkör.

Öntevékenység

Nem célok, hogy e vizsgálat adatainak mindegyikét megismerhessem az olvasóval. Bár föltétlenül figyelmet érdemelne az ifjúsági klubok mind sűrűbb hálózata, a fiatalok honismereti propaganda tevékenysége vagy az ifjúsági akadémiák vitái. Inkább néhány mondatot most már személyes tapasztalataim

alapján az ifjúság művelődési tevékenységének egy-két vonásáról!

Úgy tűnik: ahol nagyobb a szükség, ott nagyobb a buzgalom is. A városi élet több szórakozást, önművelési lehetőséget biztosít, mint a falu jelen adottságai. Falun nagyobb igény van ifjúsági klubokra. Jártam a tanárvilágban olyan ifjúsági klubban, ahol egy tsz iparosfiú vezetésével eleven szellemi élet alakult ki hanglemezbemutatókkal, helyismereti vetélkedőkkel, a tsz belső problémáinak megvitatásával, közös színházlátogatással, egészen az ifjúság sajátos kérdéseinek anekdotikus megtárgyalásáig. Általában kevésnek találom viszont azt a figyelmet és anyagi támogatást, amit a falvak gazdasági vezetői az ifjúság ilyen irányú törekvéseinek szentelnek. Isten tudja miért, de egy nyolcadrangú labdarúgócsapat támogatására hamarabb megnyílik a legtöbb tsz kulturális alapja, mintsem egy falusi ifjúsági klub berendezéséhez járulnának hozzá néhány ezer forinttal. Bár a teljes igazsághoz tartozik, hogy igazán jó, színes, sokakat vonzó klubmunkát többnyire ott találunk, ahol a klubhelyiség megteremtésétől a programok kialakulásáig elsősorban a fiatalok öntevékenysége volt az alap.

Nehéz fiatalság

Keserűen panaszkoltam nemrégiben egyik falusi művelődési otthon igazgatója:

— Elment a kedvem az egészségtől. Nekem még a tanács öreg hivatalsegédje is dirigálni akar. A téveszelnők mindig viccekkel üti el, ha a gondjainkról beszélek neki, s a végén a minap is azt mondta: anyádnak meg azt üzenem, hozza vissza a hurkátólókat, mert holnap nálunk is disznóölés lesz.

A panasz gyökere: az igazgató mindössze huszonnégy éves, mindenkinek atyafia, a tsz-elnök az unokabátyja, a tanács hivatalsegéd a keresztapja, az egész falu csak Paja-ként emlegeti.

Igen, falun még mindig nem könnyű a fiatal népművelők helyzete. A gazdasági és politikai

vezetők nem kis hányada csak papíron fogadja el őket partnerrül. Ebben a falusi hagyományoknak csakúgy része van, mint a helyi vezetés előregedésének. A főiskoláról kikerült friss diplomás népművelőknek bizony sok időt kell eltölteniük egy helyen s nem kis eredményeket kell elérniük ahhoz, hogy a hajdani „rektor uram”-ék tekintélyéhez hasonló vívjanak ki maguknak. Bizonyosan ez a felismerés is szülte az intézkedést, hogy a népművelőknek pályájukat többnyire a megye vagy a járás székhelyén kell kezdeniük.

Napjainkban a hivatásos népművelők egynegyede kerül ki a fiatalok közül. A falu ma sem jut annyi korszerűen képzett könyvtárhoz, művelődési otthon igazgatóhoz, mint ahányra szükség volna. Ebben az előbb említett okon kívül az is szerepet játszik, hogy a népművelők megbecsülése az esetek tekintélyes részében csak a hivatalos beszédekre, és a kitüntetések ritka alkalmaira korlátozódik. Ki hinné például, hogy a falun megtelepedni óhajtó ifjú könyvtáros nem részesedhet abból a lakásépítési hitelkációból, amely a pedagógusok ilyen gondjain nem lebecsülni való eredménnyel — enyhít.

Nem szívesség

Egy levélből idézek (szerzője S. I. tsz-adminisztrátor L.-ből):

„Nálunk, ha az ifjúság bármilyen problémája szóba jön, mindjárt azt mondja az elnökünk: már megint valami van a fiatalokkal. És aztán kirohan a fogatosokhoz, vagy átmegy a tanácshoz. Még az időt is sajnálja tőlünk. Pedig ő már hatvanéves és a fiatalok között ott van, aki egyszer elnöke lesz a tsz-nek majd. Meg ott vannak azok, akik átveszik a munkát, a vezetés minden gondját és hatalmát. Hogy lehet az, hogy egy csikó felnövekedését annyi türelemmel és törődéssel kíséri, a mi fejlődésünk pedig csak annyi, hogy „már megint valami baj van?” A legutóbbi „valami” az volt, hogy a Röpülj páva megyei győzteseit szerettük volna meghívni a tsz-klubba, de nem jutott idő a dolgot megbeszélésére...”

Az ifjúság művelődésének kérdésével foglalkozni — egyetlen falusi vezető részéről sem szívesség. Ugyanolyan fontos része a korszerű falu megteremtésére irányuló munkának, mint a börtönlátogatás, az orvosi munka feltételeinek biztosítása, vagy a közművesítés.

Talán nem is véletlen, hogy annyira hasonlít a két szó: közművesítés — közművelődés...